

Nr 506

Av fru **Gradin m. fl.**, angående *socionomutbildningen*.

(Lika lydande med motion nr 598 i Första kammaren)

1968 års utbildningsutredning (U 68) framlade under hösten 1969 ett förslag till ökning av utbildningskapaciteten vid socialhögskolorna. I kort-het innebar det av U 68 framlagda förslaget att antalet utbildningsplatser på kort tid fördubblas samt att denna ökning görs möjlig genom att »befintliga praktikplatser utnyttjas effektivare och därvid studiepraktiken avkortas» (statsverkspropositionen, bil. 10 s. 322). Efter remissförfarande föreslår utbildningsdepartementet att en ökning av antalet utbildningsplatser förverkligas på i huvudsak det sätt U 68 föreslagit.

U 68:s förslag var grundat på bl. a. en av Svenska kommunförbundet utförd undersökning av behovet av socionomutbildad arbetskraft inom den primärkommunala sektorn. I undersökningen redovisade beräkningar utvisade att den kommunala förvaltningssektorn under den närmaste femårsperioden — utöver hela utbudet av examinerade förvaltnings-socionomer samma tid — behöver ytterligare över 600 socionomer med förvaltningsinriktning. Inom den kommunala socialvården är behovet än mer markerat, enär endast 30—35 procent av de kvalificerade tjänsterna är besatta med tjänstemän med avsedd utbildning. Även staten och det privata näringslivet rekryterar i ökad omfattning personal med socionomutbildning.

Förslaget från U 68 baserades vidare på uppgiften om det stora antalet sökande till de vid de fem socialhögskolorna för närvarande befintliga utbildningsplatserna.

Flertalet remissinstanser har tillstyrkt att en kapacitetsutveckling sker, men samtidigt har en stor del av instanserna dels ifrågasatt om antalet utbildningsplatser kan ökas så snabbt som U 68 föreslagit, dels starkt reagerat mot förslaget att avkorta studiepraktiken från nuvarande tolv månader till fem månader. Man har också i flera fall påpekat att tillgången på lokaler, lärare och övriga resurser sannolikt inte ger utrymme för den föreslagna kapacitetsökningen.

Mot bakgrunden av arbetsmarknadens behov och det faktum att ett stort antal ungdomar efterfrågar den utbildning som erbjuds vid socialhögskolorna finns intet att invända mot att socialhögskolorna tillförs sådana resurser att en betydande kapacitetsutveckling blir möjlig. Tidsramen för denna utveckling måste dock sannolikt, vilket även departementschefen

påpekat, utsträckas över en längre tidrymd än den i U 68:s förslag angivna.

Den utväg som U 68 i första hand anvisar för att möjliggöra en ökning av antalet utbildningsplatser, nämligen att skära ned studiepraktiken från tolv till fem månader, kan i dagens situation då så gott som enbart nyblivna studenter rekryteras till utbildningen inte godkännas.

Praktik i förvaltning respektive socialvårdsarbete har alltsedan socionomutbildningens tillblivelse varit ett karaktärsdrag i utbildningen. Den nyutexaminerade socionomen är, med tolv månaders studiepraktik inlagd i perioder mellan de teoretiska studietiderna, »färdig arbetskraft» på ett helt annat sätt än andra nyutexaminerade akademiker. Det är här inte bara fråga om att de studerande skall få en så eller så lång praktik inlagd i utbildningen. Hela idén med de i studietiden inlagda praktikperioderna är att teori och praktik skall stödja och komplettera varandra. Eleverna får under praktiktiden tillfälle att tillämpa redan inhämtade teoretiska kunskaper och har under de fortsatta teoretiska studierna en ovärderlig tillgång i de konkreta erfarenheterna från praktiktiden. Bortfallet av en praktikperiod med vad den innehåller av praktiska övningar och praktiskt arbete försämrar de studerandes möjligheter att tillgodogöra sig den teoretiska utbildningen — socionomutbildningens kvalitet försämras. Förslaget om att ta bort en praktikperiod rimmar för övrigt illa med de eljest i den utbildningspolitiska diskussionen framkomna signalerna om varvad utbildning.

Det av departementschefen accepterade förslaget om kapacitetsutveckling vid socialhögskolorna är så gott som helt baserat på den tanken att det inte är möjligt att i väsentlig mån öka antalet praktikplatser, men att borttagandet av en praktikperiod skulle möjliggöra att varje praktikplats kan utnyttjas dubbelt. Det är för det första inte utan vidare klart att inte antalet praktikplatser kan utökas. Från socialhögskolornas sida har vidtagits en rad åtgärder för att öka praktikplatsantalet och därmed utbildningskapaciteten, samtidigt som man genom utbildning av handledare har sökt förbättra studiepraktikens kvalitet. Från Kommunförbundets sida har i skilda sammanhang anförts att man är villig att på allt sätt medverka till att fler praktikplatser framskaffas. Med all sannolikhet är en mångfald statliga institutioner lämpliga som praktikställen, fastän de nu inte alls utnyttjas. Departementschefen har också i propositionen funnit det angeläget att medel ställs till förfogande för arvoden till handledare vid praktikcentra inom den statliga sektorn. Troligt är att, eftersom socionomutbildad arbetskraft visat sig vara attraktiv även inom det privata näringslivet, antalet praktikplatser också där kan ökas. Förutsättningen för en ökning av praktiktillfällena är emellertid, utöver statliga och kommunala myndigheters engagemang, att socialhögskolornas konsulentorganisation utvecklas och förstärks i takt med kapacitetsutvecklingen.

För det andra misstar sig U 68 när det förutsätts att man vid nedskärning av praktiken till endast en femmånadersperiod kan använda varje praktikplats dubbelt. På en rad praktikinstitutioner kan man, med hänsyn till arbetsuppgifterna, nämligen endast ta emot vad som nu kallas andragångspraktikanter, d. v. s. studerande som har den största delen av den teoretiska utbildningen avslutad. I följd härav innebär U 68:s förslag en minskning av antalet nu befintliga praktikplatser.

En nedskärning av praktiken måste vidare ses som speciellt allvarlig därför att så gott som alla studerande vid socialhögskolorna numera kommer dit direkt efter studentexamen. Tidigare kom en betydande grupp av de studerande till utbildningen via folkhögskolor, självstudier och/eller lång praktisk yrkeserfarenhet. Inför en utbyggnad av socionomutbildningen anser vi att många skäl talar för att ökade möjligheter skapas för icke-studenter att erhålla tillträde till socialhögskolorna. I det sammanhanget bör kompetensutredningens förslag om en 30-procentig s. k. fri kvot vid skolorna endast ses såsom ett minimum.

De tankar Kommunförbundet framför i sitt remissvar om miljöpraktik för blivande socionomer bör också övervägas.

Sammanfattningsvis anser vi alltså att förslaget i statsverkspropositionen om riktlinjer för utbyggnad av socionomutbildningen bör accepteras av riksdagen utom i vad gäller praktiken. Den bör utformas på sådant sätt i fortsättningen att de studerande före eller under studietiden kan inhämta en praktisk erfarenhet av samma omfattning som hittills.

Under återopande av det anförda hemställer vi,

dels att riksdagen godkänner de riktlinjer för utbyggnad av socionomutbildningen som förordats i statsverkspropositionen,

dels att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t uttalar att de studerande — i motsats till förslag från U 68 — även i fortsättningen skall inhämta erforderlig praktik under eller före studietiden, i enlighet med vad i motionen anförts.

Stockholm den 28 januari 1970

Anita Gradin (s)

Doris Håvik (s)

Lena Hjelm-Wallén (s)

Bertil Zachrisson (s)

Ingrid Ludvigsson (s)

Sven Zetterström (s)

Tage Hansson (s)

i Piteå

Jan Bergqvist (s)

Gösta Skoglund (s)

Sture Ericson (s)

i Örebro